ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 76ον ΙΟΥΛΙΟΣ 1940 Ἀριθ. 7

ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ

(ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

«Δὲν εἶναι μικρά;» (Γένεσ. ιθ΄. 20).

Ὁ Διάβολος ἔχει πολλὰ τεχνάσματα, διὰ τῶν ὁποίων ζητεῖ νὰ παρασύρῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Μεταχειρίζεται ψεύδη παντὸς εἴδους, διότι εἶναι ὁ Πατὴρ τοῦ ψεύδους (Ἰωάν. η΄. 44). Μεταχειρίζεται ψευδεῖς ὥρας καὶ καιρούς, λέγων εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἄλλοτε μὲν ὅτι δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς νὰ ἐκζητήσουν τὸν Κύριον, ἄλλοτε δὲ ὅτι παρῆλθε πλέον ὁ καιρὸς πρὸς τοῦτο. Μεταχειρίζεται ψευδῆ μέτρα καὶ σταθμά, διὰ τῶν ὁποίων παριστάνει μεγάλα ἁμαρτήματα ὡς μικρὰ καὶ μικρὰ ἁμαρτήματα ὡς ἀνάξια προσοχῆς. Καὶ πολλαὶ ψυχαὶ συλλαμβάνονται εἰς τὴν παγίδα αὐτήν· ἐμβαίνουν εἰς τὸν ποταμὸν μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἀβαθὴς καὶ προχωροῦν ἕως οὗ αἴφνης εὑρεθοῦν εἰς τὰ βαθέα, ὁπότε παρασύρονται ὑπὸ τοῦ ῥεύματος εἰς τὸν καταρράκτην τῆς ἀπωλείας.

Οἱ ἁγιώτεροι ἄνθρωποι πάντοτε ἐφοβήθησαν τὰ λεγόμενα μικρὰ ἁμαρτήματα.

Οἱ ἅγιοι μάρτυρες τοῦ Θεοῦ ἐπροτίμησαν νὰ ὑποστοῦν τὰ φρικωδέστερα βασανιστήρια καὶ τὸν τρομερώτερον θάνατον παρὰ νὰ παρεκκλίνουν ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης. Λάβετε λ. χ. τὸν Δανιήλ· ὅταν ἐξῆλθε τὸ βασιλικὸν διάταγμα, τὸ ὁποῖον ἀπηγόρευεν εἰς οἱονδήποτε ἐπὶ 30 ἡμέρας νὰ κάμῃ προσευχὴν εἰς θεόν τινα ἢ αἴτησιν πρὸς ἄνθρωπον πλὴν τοῦ βασιλέως, τί ἔπραξεν ὁ Δανιήλ; Χωρὶς νὰ φοβηθῇ τὰς συνεπείας, ἐξηκολούθησε νὰ προσεύχηται εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τὴν συνήθειάν του τρὶς τῆς ἡμέρας, ἔχων ἀνοικτὰ τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας του τὰ βλέποντα πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ. Μήπως δὲν ἠδύνατο νὰ προσευχηθῇ εἰς ἓν δωμάτιον κλειστόν; Μήπως δὲν ἠδύνατο νὰ προσευχηθῇ σιωπηλῶς, νοερῶς, χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξεις καὶ χωρὶς νὰ γονυπετήσῃ; Βεβαίως· ἀλλ᾽ ἐθεώρησεν ὅτι αὐταὶ αἱ προφυλάξεις (μικρὸν παράπτωμα δικαιολογημένον κατὰ τὴν κοσμικὴν ἀντίληψιν) θὰ τὸν ἀπεστέρουν τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ ἢ θὰ ἔκαμναν ἄλλους νὰ περιφρονήσουν τὸν Θεόν. Καὶ ἐπροτίμησε νὰ ῥιφθῇ εἰς τοὺς λέοντας. Λάβετε τοὺς τρεῖς παῖδας· τοὺς ἐζητήθη ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἁπλῶς νὰ κλίνουν γόνυ καὶ νὰ προσκυνήσουν τὴν χρυσῆν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔστησε. Πόσον μικρὸν πρᾶγμα! Μία ὑπόκλισις, καὶ θὰ ἦσαν ἀσφαλεῖς ἀπὸ κάθε τιμωρίαν! Ἀλλ᾽ ὄχι! Δι᾽ αὐτοὺς τὸ μικρὸν αὐτὸ πρᾶγμα ἦτο μέγα, μέγιστον ἁμάρτημα· ἦτο ἀπάρνησις τοῦ Θεοῦ των. Καὶ ἐπροτίμησαν νὰ ῥιφθοῦν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. Ἴσως ἀνεγνώσατε τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστιανοῦ μάρτυρος Μαρτίνου, ἐπισκόπου Ἀρεθούσης, ὅστις εἶχε παροτρύνει τὸ ποίμνιόν του νὰ κρημνίσουν

τὸν εἰδωλολατρικὸν ναὸν τῆς πόλεώς των. Ὅταν κατόπιν ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης, διετάχθη ὁ λαὸς τῆς πόλεως ἐκείνης νὰ ἀνοικοδομήσῃ πάλιν τὸν κρημνισθέντα ναόν. Ὁ ἐπίσκοπος ἀντέστη καὶ συλληφθεὶς κατεδικάσθη εἰς θάνατον· τοῦ προσεφέρθη ὅμως νὰ τοῦ χαρισθῇ ἡ ζωή του, ἐὰν ἤθελε συνεισφέρει ἔστω καὶ ἕνα ὀβολὸν ὑπὲρ τῆς ἀνοικοδομήσεως ἢ καὶ ἐὰν ἁπλῶς ἤθελε ρίψει ἕνα κόκκον λιβανωτοῦ εἰς τὸ θυμιατήριον τοῦ ψευδοῦς θεοῦ. Μικρόν, ἐλάχιστον πρᾶγμα τοῦ ἐζητεῖτο· ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνήθη νὰ διαπράξῃ τὸ ἐλάχιστον τοῦτο ἁμάρτημα διὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωήν του καὶ ὑπέστη φρικτὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Καὶ πόσαι χιλιάδες ἄλλων μαρτύρων τῆς Ἐκκλησίας ἐπροτίμησαν τὸν θάνατον παρὰ νὰ διαπράξουν ἕν «μικρὸν» ἁμάρτημα, μίαν μικρὰν συμμόρφωσιν, ἥτις ἤρκει νὰ σώσῃ τὴν ζωήν των.

Ἐάν, ἀδελφοί μου, τόσοι καὶ τόσοι ἅγιοι ἄνδρες διέκριναν τόσον μεγάλην ἁμαρτίαν εἰς τὰ «μικρὰ» ἁμαρτήματα, τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ὑπάρχει κἄτι τὸ φοβερὸν εἰς αὐτά, τὰ ὁποῖα ὁ Σατανᾶς παριστάνει ὡς «μικρά». Ὁ Σατανᾶς εἶναι ἀπ' ἀρχῆς ψεύστης καὶ ἀπατεών· οἱ ἅγιοι ἄνδρες ὑπῆρξαν ὑπέρμαχοι τῆς ἀληθείας· ἄρα αὐτῶν τὴν κρίσιν δὲν δυνάμεθα παρὰ νὰ δεχθῶμεν. Καὶ τὰ λεγόμενα μικρὰ ἁμαρτήματα, ὅπως καὶ τὰ μεγάλα, ***εἶναι ἁμαρτία,*** ἤτοι, παράβασις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Ἐξ ἄλλου, εἶναι ἀλήθεια πασίγνωστος ὅτι ***τὰ μικρὰ καταλήγουν εἰς τὰ μεγάλα***· Πολλάκις ὅταν πρόκειται νὰ γεφυρωθῇ ἕνας ποταμός, πρῶτον ρίπτουν ἓν λεπτὸν σχοινίον ἀπὸ τὴν μίαν ὄχθην εἰς τὴν ἄλλην, ἔπειτα διὰ τοῦ σχοινίου αὐτοῦ σύρουν ἕνα σιδηροῦν καλώδιον, ἔπειτα ἄλλα καλώδια καὶ τοιουτοτρόπως σχηματίζεται βαθμηδὸν μία μεγαλοπρεπὴς κρεμαστὴ γέφυρα, διὰ τῆς ὁποίας χιλιάδες ἀνθρώπων ἐμποροῦν νὰ περάσουν. Ἔτσι πολλάκις ἐργάζεται καὶ ὁ Διάβολος. Ρίπτει μίαν σκέψιν εἰς τὴν ψυχήν· ἐὰν ἡ ψυχὴ τὴν δεχθῇ, ἡ σκέψις θὰ σύρῃ ἐξ ὀπίσω της μίαν ἐπιθυμίαν, ἡ ἐπιθυμία ἓν βλέμμα, τὸ βλέμμα μίαν πρᾶξιν, ἡ πρᾶξις μίαν ἕξιν· καὶ οὕτω κατὰ τρόπον σχεδὸν ἀνεπαίσθητον ἡ ψυχὴ θὰ εὑρεθῇ κυριευμένη καὶ θὰ καταποντισθῇ εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἀπωλείας.

Ἕνας σπινθὴρ πίπτει εἰς τὰ ξηρὰ χόρτα μιᾶς πεδιάδος. Μικρόν, ἐλάχιστον πρᾶγμα. Ἀρκεῖ ἕνα παιδάκι νὰ πατήσῃ αὐτὸν τὸν σπινθῆρα καὶ σβύνεται ἀμέσως. Ἐὰν ὅμως δὲν πατηθῇ, ποίαν φοβερὰν πυρκαϊὰν ἐμπορεῖ νὰ ἀνάψῃ, ἡ ὁποία θὰ καταφάγῃ δάση καὶ κοιλάδας καὶ ἀνθρώπους! Εἰς τὴν Ὁλλανδίαν μερικὰ διαμερίσματα εὑρίσκονται εἰς ἐπίπεδον χαμηλότερον τῆς θαλάσσης καὶ ἔχουν κατασκευασθῆ τεράστια προχώματα, διὰ νὰ μὴ εἰσρεύσουν τὰ θαλάσσια ὕδατα καὶ καλύψουν ὁλόκληρον ἐπαρχίαν. Ἐὰν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ προχώματα ἀνοιχθῇ μία μικρὰ τρύπα, κατ' ἀρχὰς θὰ τρέξῃ μόλις μία μικρὰ φλέβα νεροῦ, ἀλλὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ τρύπα θὰ γίνῃ μεγαλειτέρα, ἕως οὗ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης θὰ παρασύρουν ὁλόκληρον τμῆμα τοῦ προχώματος, καὶ τότε θὰ ἐπέλθῃ ὁ κατακλυσμός.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀρχίζει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἁμαρτάνῃ ἐν ἐπιγνώσει. Ἀρχίζει μὲ «μικρὰ» ἁμαρτήματα. Κανεὶς κακοῦργος δὲν ἦλθεν εἰς τὴν λαιμητόμον, ὁ ὁποῖος δὲν ὡμολόγησεν ὅτι ἔτσι ἤρχισε τὸ ἐγκληματικόν του στάδιον. Τὸ παιδὶ κλέπτει ἕνα βιβλίον εἰς τὸ σχολεῖον, ἔπειτα ἀπὸ τὸ πορτοφόλι τοῦ

πατρός του, έπειτα άπό τό ταμεῖον τοῦ καταστήματος καί βαθμηδόν γίνεται καταχραστής, ληστής, φονεύς.

Ἐκτός τούτου, ***τά μικρά άμαρτήματα πολλαπλασιάζονται πολύ ταχέως.*** Τοῦτο συμβαίνει μέ σχεδόν ὅλα τά μικρά πράγματα. Ὁ ἐλέφας γεννᾷ μόνον ἅπαξ τοῦ ἔτους, ἀλλά τά ζωΰφια—αἱ μυῖγες, τά κουνούπια καί τόσα ἄλλα δυσάρεστα καί ἀηδῆ ζωΰφια—ὅλοι ἐξεύρομεν πόσον γρήγορα πολλαπλασιάζονται. Ὅσον μικρότεροι εἶναι οἱ ζωϊκοί ὀργανισμοί, τόσον καταπληκτικός εἶναι ὁ πολλαπλασιασμός των. Τά μικρόβια γεννοῦν χιλιάδας μικροβίων κάθε ὥραν· διά τοῦτο, ἄν καί εἶναι ἀόρατα, εἶναι πολύ περισσότερον ἐπίφοβα ἀπό τά ὁρατά καί μεγάλα ζῷα. Αἱ ἀκρίδες, ὅταν γεννῶνται, καί πρίν βγάλουν πτερά φαίνονται ἐπάνω εἰς τό χῶμα ὡς ἕνα μικρόν χαλί, τό ὁποῖον προχωρεῖ συρόμενον ἀργά. Ἄν τό ἴδουν οἱ ἄνθρωποι ἐγκαίρως καί τό περιχύσουν μέ πετρέλαιον καί τό καύσουν, σταματᾷ τό κακόν. Ἄν ὅμως δέν γίνῃ αὐτό, μετ' ὀλίγας ἡμέρας αἱ μικροσκοπικαί ἀκρίδες μεγαλώνουν, βγάζουν πτερά καί πετοῦν, φέροντα παντοῦ τήν καταστροφήν καί τήν ἐρήμωσιν.

Πρό ἐτῶν εἰς ὅλην τήν Αὐστραλίαν δέν ὑπῆρχεν οὔτε ἕν ἀγκάθι. Κάποιος Σκῶτος, ἐπειδή ἡ ἄκανθα εἶναι τό ἐθνικόν σύμβολον τῆς Σκωτίας, ἔστειλεν εἰς ἕν συμπατριώτην του ἐγκατεστημένον εἰς τήν Αὐστραλίαν ἕνα μικρόν φάκελλον μέ ἀκανθοσπόρους διά τόν κῆπόν του. Ἐν τούτοις, ἀπό αὐτόν τόν μικρόν φάκελλον ἀκανθοσπόρου ἐγέμισαν ἀπό ἀγκάθια ὁλόκληροι ἐπαρχίαι τῆς Αὐστραλίας καί οἱ κτηματίαι δυσκολεύονται νά τά ἐξοντώσουν.

Ὅλα αὐτά τά παραδείγματα ἐκ τῆς ὑλικῆς φύσεως καί τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς μᾶς δεικνύουν πόσον ἐπίφοβα εἶναι τά ἁμαρτήματα ἐκεῖνα, τά ὁποῖα ὁ Διάβολος μᾶς παρουσιάζει ὡς «μικρά». Διότι ἐπί τέλους αὐτή ἡ ταξινόμησις τῶν ἁμαρτημάτων εἰς «μικρά» καί «μεγάλα» εἶναι ἐφεύρεσις τοῦ Διαβόλου, διά νά ἐξαπατήσῃ τούς ἀνθρώπους. Πᾶσα ἁμαρτία εἶναι ἀνομία, δηλ. παράβασις τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, παρακοή εἰς τάς ἐντολάς Αὐτοῦ, ἥτις συνεπάγεται τήν Θείαν τιμωρίαν. Ἀκόμη καί ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι πολλάκις αὐστηρότερον κρίνομεν τά μικρά παρά τά μεγάλα παραπτώματα. Ἐάν λ. χ. ἕνας φίλος σας σᾶς δυσαρεστήσῃ ἤ σᾶς βλάψῃ χάριν ἑνός μεγάλου συμφέροντός του, ἐμπορεῖτε κάπως νά τόν δικαιολογήσητε· ἐάν ὅμως σᾶς δυσαρεστήσῃ ἤ βλάψῃ διά συμφέρον μικρόν καί ἀνάξιον λόγου, τότε ἡ πρᾶξίς του σᾶς φαίνεται πολύ βαρυτέρα καί ἀπρεπεστέρα. Ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐξ ἴσου παραβάτης δι' οἱονδήποτε ἁμάρτημά του· ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δέν ὑπάρχουν μικρά καί μεγάλα ἁμαρτήματα· «διότι ὅστις τηρήσῃ ὅλον τόν νόμον, πταίσῃ δέ εἰς ἕν, ἔγεινεν ἔνοχος πάντων» (Ἰάκ. β'. 10).

Ὦ, ἀδελφοί μου, προσέχετε τάς «μικράς» λεγομένας ἁμαρτίας! διότι αὗται εἶναι πολύ ὑπουλότεραι ἀπό τάς «μεγάλας». Ὀλίγιστοι ἀπό σᾶς θά ἀποφασίσουν ποτέ νά διαπράξουν φόνον ἤ ληστείαν ἤ μεγάλην κατάχρησιν ἤ καμμίαν ἄλλην ἀπό ἐκείνας τάς πράξεις, διά τάς ὁποίας οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι ὁρίζουν βαρείας ποινάς καί ἡ ἀνθρώπινος κοινωνία ἐκδηλώνει ζωηράν ἀποστροφήν. Καί ἄν σᾶς παρουσιάζετο τοιοῦτος πειρασμός, θά σᾶς ἀνεχαίτιζεν ἡ ἠθική σας

συνείδησις, ἐὰν ὄχι ὁ φόβος τοῦ ποινικοῦ νόμου ἢ τῆς κοινωνικῆς ἀποδοκιμασίας. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ «μικρῶν» λεγομένων ἁμαρτημάτων, πρὸς τὰς ὁποίας ὁ Ἐχθρὸς τῶν ψυχῶν ζητεῖ νὰ σᾶς παρασύρῃ μὲ τὴν ψευδῆ παράστασιν ὅτι εἶναι μικρὰ καὶ ἀνάξια προσοχῆς, ὁ πειρασμὸς εἶναι ἀπείρως ἰσχυρότερος καὶ ἑπομένως ὁ κίνδυνός σας εἶναι μεγαλείτερος παρὰ διὰ τὰ «μεγάλα» ἁμαρτήματα. Καὶ ἐπειδὴ τὰ «μικρὰ» αὐτὰ ἁμαρτήματα, αἱ μικραὶ παρεκλίσεις ἀπὸ τὴν εὐθεῖαν ὁδόν, εἶναι πάντοτε ἕν βῆμα πρὸς τὸν κατήφορον τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἀπωλείας, χρειάζεται ὅλως ἰδιαιτέρα προσοχὴ εἰς αὐτά, διότι τὸ πρῶτον βῆμα φέρει μοιραίως εἰς τὸ δεύτερον, τὸ δεύτερον εἰς τὸ τρίτον καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, ἕως οὗ ὁ ἄνθρωπος εὑρεθῇ τρέχων εἰς τὴν μεγάλην ὁδόν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν αἰωνίαν κακοδαιμονίαν. Ἂς τρέμωμεν λοιπὸν ὅλοι ἀπέναντι τῶν «μικρῶν» ἁμαρτημάτων καὶ ἂς ζητῶμεν ἐκ Θεοῦ τὴν δύναμιν νὰ νικῶμεν τοὺς πειρασμούς, μικροὺς καὶ μεγάλους, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ! Ἀμήν.

Κάρολος Σπώρτζων.
(Charles Spurgeon)

ΣΥΓΧΩΡΗΣΟΝ ΑΥΤΟΥΣ

«Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγε, Πάτερ, συγχώρησον αὐτούς. διότι δὲν ἐξεύρουσι τί πράττουσι» (Λουκ. κγ'. 34).

Σκεφθῆτε εἰς ποίαν στιγμὴν οἱ λόγοι οὗτοι ἐλέχθησαν: «ὅτε ἦλθον εἰς τὸν τόπον, τὸν ὀνομαζόμενον Κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κακούργους, τὸν μὲν ἐκ δεξιῶν, τὸν δὲ ἐξ ἀριστερῶν». ***Τότε***, ὅταν ἐνέπηξαν εἰς τὰς χεῖράς Του τὰ καρφία καὶ ὕψωσαν τὸ ταλαιπωρημένον Του σῶμα ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο κακούργων, ὅταν ᾐσθάνετο τοὺς φρικτοὺς σωματικοὺς πόνους καὶ τὸ ἠθικὸν βάρος τῆς ἀνθρωπίνης ἐνοχῆς, ***τότε*** ἠκούσθησαν οἱ λόγοι οὗτοι: «Πάτερ, συγχώρησον αὐτούς, διότι δὲν ἐξεύρουσι τί πράττουσιν». Οἱ λόγοι, οἵτινες ἐξέρχονται τοῦ στόματός μας, εἶναι κατὰ κανόνα ἀπηχήσεις ἀληθεῖς τῶν ὅσα σκεπτόμεθα καὶ αἰσθανόμεθα. Τί ᾐσθάνετο καὶ τί ἐσκέπτετο ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὰς ὥρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἐκρέματο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ; Μᾶς τὸ ἀποκαλύπτουν οἱ ἑπτὰ λόγοι, τοὺς ὁποίους ἐξεφώνησε· καὶ πρῶτος ἐκ τῶν ἑπτὰ λόγων τοῦ Σταυροῦ εἶναι αὐτός, τὸν ὁποῖον ἐλάβομεν ὡς θέμα τῆς μελέτης μας: «Πάτερ, συγχώρησον αὐτούς· διότι δὲν ἐξεύρουσι τί πράττουσιν». Οἱ λόγοι ἑνὸς ἀποθνήσκοντος πάντοτε ἀφίνουν ἐντύπωσιν. Ποτὲ δὲν λησμονοῦνται αἱ τελευταῖαι λέξεις προσφιλῶν προσώπων. Τὰς φυλάττομεν ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην, καθὼς ἐφυλάχθησαν εἰς τὴν Γραφὴν διὰ πάσας τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Μωϋσέως καὶ Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος.

Δὲν ἦτο ἀσύνηθες νὰ ὁμιλοῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ οἱ διάφοροι κατάδικοι. Ἀλλ' οἱ λόγοι των ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄγριαι κραυγαὶ κατάρας ἢ ἱκεσίας, βλασφημίαι ἐναντίον τοῦ Θέου ἢ ἐκείνων, οὓς ἐθεώρουν ὑπευθύνους τῆς καταδίκης των. Ἀλλ' ὅταν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν προσήλωσίν Του ἐπὶ τοῦ ξύλου ἠδυνήθη

νὰ ἀνοίξῃ τὰ χείλη Του, τὸ πρῶτον, ὅπερ ἐξεφώνησεν, ἦτο μία προσευχὴ καὶ ἡ πρώτη λέξις τῆς προσευχῆς αὐτῆς ἦτο «*Πάτερ*!». Ἡ προσφιλεστέρα συνήθεια τοῦ Ἰησοῦ ἦτο ἡ προσευχὴ καὶ ἡ γλυκυτέρα δι' Αὐτὸν λέξις ἦτο «πάτερ». Κατὰ τρόπον φυσικόν, ἁπλοῦν καὶ ἀβίαστον, ἀπευθύνεται πρὸς τὸν παρόντα Θεὸν καὶ ὡς νὰ συνεχίζῃ συνομιλίαν μετ' Αὐτοῦ λέγει μὲ ἐκπλήττουσαν ἠρεμίαν καὶ γαλήνην: «Πάτερ, συγχώρησον αὐτούς». Ἀλλ' αὐτὸ ἀποδεικνύει πρωτίστως ὅτι ἡ πίστις τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Πατρὸς παρέμενεν ἀσάλευτος παρ' ὅλην τὴν φρίκην τῶν πόνων καὶ τῆς ἀγωνίας ποῦ ὑπέφερεν. Ὅταν τὸ δίκαιον στραγγαλίζεται, ὅταν ἡ ἀλήθεια τίθεται κατὰ μέρος καὶ τὸ ψεῦδος φαίνεται νὰ θριαμβεύῃ, ὁ πειρασμὸς ἔρχεται εἰς τὴν πίστιν ἡμῶν μήπως ἐπλανήθημεν ἐμμένοντες εἰς τὴν ἀλήθειαν, μήπως εἰς τὸν αἰώνιον Θρόνον τοῦ οὐρανοῦ δὲν εἶναι ὁ Θεός, τὸν ὁποῖον ἐδέχθημεν ὡς εὔσπλαχνον, πάνσοφον καὶ παντοδύναμον, μήπως ἄλλη τις τυφλὴ καὶ μοιραία δύναμις βασιλεύει ἐπὶ τοῦ σύμπαντος. Πόσων ἀνθρώπων δὲν ἐκλονίσθη ἡ πίστις εἰς στιγμὰς ἀδίκου ταλαιπωρίας! Διατί νὰ ὑποφέρῃ ὁ ἀθῷος καὶ δίκαιος; Διατί νὰ ἐπικρατῇ ὁ βάναυσος καὶ σκληρός; Ποῦ εἶναι ὁ Πατήρ, ὅστις παρακολουθεῖ καὶ ρυθμίζει τὰ πάντα; Τοῦ Ἰησοῦ ἡ πίστις οὐδὲ πρὸς στιγμὴν ἐσαλεύθη. Εἰς τὴν σκοτεινοτέραν φάσιν τοῦ δράματος τοῦ Γολγοθᾶ, ἐνῷ πόνοι θανάτου τὸν περισφίγγουν καὶ ἄγριαι κραυγαὶ τῶν σταυρωτῶν πυκνόνουν τὴν ἀτμόσφαιραν, δὲν χάνει τὴν συναίσθησιν τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Ζωηρότερον ᾐσθάνετο τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ παρὰ τὰ πέριξ του συμβαίνοντα. Ὁ Πατὴρ ἦτο ἐκεῖ. Καὶ εἶχε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ κυβερνῶσα χείρ Του ἦτο ὑπεράνω τῶν γεγονότων. Ὅλα ἂς ἦναι σκοτεινά. Ἂς μὴ μᾶς φοβίζῃ ὁ πρόσκαιρος θρίαμβος τῆς ἁμαρτίας, τοῦ κακοῦ. Ὁ Θεὸς εἶναι ὑπεράνω τοῦ σάλου καὶ εἶναι δυνατὸς νὰ διαλύσῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ σκότους καὶ ν' ἀνατείλῃ τὴν χαραυγὴν τῆς ἰδικῆς Του αἰωνίου Βασιλείας. Πρὸς τὸν Πατέρα λοιπὸν ἀπευθύνεται ὁ Ἰησοῦς τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ καὶ προσεύχεται ὑπὲρ συγχωρήσεως τῶν σταυρωτῶν Του: λέγων «Συγχώρησον αὐτούς».

Ποῖοι εἶναι αὐτοὶ ὑπὲρ τῶν ὁποίων προσεύχεται; Πρὶν προφθάσωμεν νὰ ρίψωμεν βλέμμα, ἡ ψυχή μας ἐξεγείρεται ἀπὸ ἀγανάκτησιν. Κῦμα ἀνθρωπίνης λύσσης. Ὀφθαλμοὶ πλήρεις μίσους καὶ φθόνου, ὀφθαλμοὶ — παράθυρα τῆς κολάσεως. Χείλη ἐκβράζοντα βλασφημίας, χεῖρες αἵτινες ὑψώθησαν διὰ νὰ λιθοβολήσουν τὸν Κύριον τῆς δόξης, γρόνθοι κινοῦνται, παλάμαι αἵτινες ἐρράπισαν τὸν Διδάσκαλον, πρόσωπα ἐπάνω εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι ἐζωγραφισμέναι αἱ πλέον ἄγριαι διαθέσεις. Σπουδαῖοι καὶ εὐπρόσωποι κύριοι, ἱερεῖς, γραμματεῖς, ἀντιπρόσωποι τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, στρατιῶται καὶ ὄχλος πάσης προελεύσεως, ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ εἶδος ποὺ εὑρίσκει εὐχαρίστησιν εἰς κάθε κοινωνικὴν ἀνησυχίαν καὶ ταραχήν, ἓν σύνολον, τὸ ὁποῖον ἡ προφητεία τοῦ Ψαλμῳδοῦ περιγράφει ὡς «ταύρους μαινομένους, κύνας καὶ λέοντας βρυχωμένους» (Ψαλ. κβ'.). Τοιοῦτο πλῆθος περιστοιχίζει τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τοῦ πλήθους αὐτῆς τῆς συνθέσεως ἠκούσθη ἡ κραυγὴ ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ Πάσχοντος. Ἦτο κραυγὴ ζητοῦσα ἔλεος ἢ καρτερίαν; ἢ ἐπὶ τέλους ἐπιτάχυνσιν τοῦ μαρτυρίου; Οὐχί. Ἦτο κραυγὴ προσευχῆς. Ἦτο προσευχὴ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἢ ὑπὲρ κανε-

νὸς ἐκ τῶν προσφιλῶν Του; Οὐχί. Ἦτο προσευχὴ ὑπὲρ αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν σταυρωτῶν Του. Ὦ, βάθος ἐλέους! Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Σταυροῦ ἠκούσθη μία φωνή, ἡ ὁποία ὅμως ὑψώθη ὑπεράνω ὅλων τῶν ἄλλων ἀγρίων κραυγῶν, ὑπεράνω ὅλου τοῦ θορύβου τῆς Ἱερουσαλὴμ—φωνή, ἡ ὁποία ἠκούσθη ἐν οὐρανῷ, ἠκούσθη ἐπὶ γῆς καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀκούεται: «Συγχώρησον αὐτούς!».

Ἀλλὰ τὸ ***περιεχόμενον*** τῆς προσοχῆς τοῦ Ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ εἶναι ἀκόμη θαυμαστότερον. Τί εἶχε νὰ ζητήσῃ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν Του; Συγχώρησιν! Γνωρίζομεν πῶς Τὸν μετεχειρίσθησαν ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς παρανόμου συλλήψεως οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἄννα, τοῦ Καϊάφα, τοῦ Ἡρώδου καὶ τοῦ Πιλάτου. Κατόπιν ὅλων τῶν περιπετειῶν, τῶν χλευασμῶν, τῶν πόνων, τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ, ἦτο: «Συγχώρησον αὐτούς». Ἐκεῖνος εἶχε διδάξει διὰ πρώτην φορὰν τὸ «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε ἐκείνους οἵτινες σᾶς καταρῶνται, ἀγαθοποιεῖτε ἐκείνους οἵτινες σᾶς μισοῦσι, προσεύχεσθε ὑπὲρ ἐκείνων οἵτινες σᾶς διώκουσι». Καὶ ὁ κόσμος ἤκουσε τὴν διδασκαλίαν ταύτην καὶ εἶπεν: «Ὑψηλὴ εἶναι, ὑπέροχος εἶναι, ἀλλ' ἀνεφάρμοστος!». Ἰδοὺ ὅμως ὅτι ὁ Ἰησοῦς τὴν θέτει εἰς ἐφαρμογήν. Καὶ τὴν ἐφαρμόζει εἰς τὴν πλέον ὀδυνηρὰν περίστασιν, ἥτις ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ποτέ. Ἂς παρατηρήσωμεν τώρα καὶ τὸ ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ὁ Χριστὸς πρὸ τοῦ Πατρὸς διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἐχθρῶν Του: «Πάτερ, συγχώρησιν αὐτούς, ***διότι δὲν ἐξεύρουσι τί πράττουσιν***». Εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῇ ὅτι δὲν ἤξευρον; Δὲν ἐγνώριζεν ὁ Ἰούδας ***ποῖον*** ἐπρόδιδε; Δὲν ἐγνώριζον οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι; Αὐτὸ τὸ πλῆθος δὲν εἶχε γνωρίσει τὰς εὐεργεσίας τοῦ Ἰησοῦ; Βεβαίως οἱ στρατιῶται δὲν ἐγνώριζον πολλά. Καὶ ὁ Πιλάτος ἐλάχιστα περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐπληροφορήθη. Ἀλλ' ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐπεκτείνει τὴν δικαιολογίαν τῆς ἀγνοίας εἰς ὅλους, ὅταν ὁμιλῇ ἀργότερον ἐνώπιον τοῦ λαοῦ: «Καὶ τώρα, ἀδελφοί, γνωρίζω ὅτι ἐξ ἀγνοίας ἐπράξατε τοῦτο, καθὼς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς σας» (Πράξ. γ'. 17). Ἡ ἄγνοιααὐτὴ δὲν ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν ἐνοχὴν τὸν ὑπεύθυνον, ἄλλως ἡ συγχώρησις θὰ ἦτο περιττή.

Ἀλλ' ἡ ἄγνοια ***τοῦ μεγέθους*** τῆς ἐνοχῆς, τοῦ πραγματικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἁμαρτίας, κινεῖ τὰ βάθη τῆς Θείας ἀγάπης. Ἐγνώριζον ὅτι ἦτο κακὸν αὐτό, τὸ ὁποῖον ἔκαμνον, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζον ***πόσον*** κακὸν ἦτο. Ἐγνώριζον ὅτι ἦτο ἀθῷος ὁ κρεμασθείς, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζον ***ποῖος ἦτο.*** Δὲν εἴμεθα πολλάκις ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἄγνοιάν μας; Θὰ δώσωμεν λόγον δι' ὅσα ἐδέχθημεν, ἐν ἐπιγνώσει ὅτι εἶναι ἁμαρτωλά, ἀλλ' ἐπίσης καὶ δι' ὅσα δὲν ἐγνωρίσαμεν, ἐνῷ ἠδυνάμεθα νὰ μάθωμεν. Εἰς κάθε ἁμαρτίαν ὑπάρχει μία δόσις ἀγνοίας, ἀλλ' εἰς τὴν ἄγνοιαν αὐτὴν ὑπάρχει πολλάκις εὐθύνη. Ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζον τοῦτο, δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἔπταιον. Ἔπταισαν καὶ διὰ τοῦτο ἡ συγχώρησις τοῦ Θεοῦ ἦτο ἀπαραίτητος.

Πόσοι ἀπορρίπτουν σήμερον τὸν Χριστὸν καὶ ἐπαναλαμβάνουν τὸ φρικτὸν ἔργον τῶν σταυρωτῶν τοῦ Σωτῆρος! Ἐκεῖνος καὶ πάλιν λέγει: «Πάτερ, συγχώρησον αὐτούς, διότι δὲν ἐξεύρουσι τί πράττουσιν».

Ἂς κλίνωμεν μὲ εὐλάβειαν τὰς καρδίας μας πρὸ τοῦ Ἐσταυρωμένου καὶ ἂς δεχθῶμεν τὴν συγχώρησιν, τὴν ὁποίαν Αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἐζήτησε.

Μιχ. Β. Κυριακάκης

Ο ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Ὑπὸ ALEXANDER BALMAIN BRUCE, D. D.
Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν Γλασκώβῃ.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ κατ' ἐπιτομήν)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Μαθήματα θρησκευτικῆς ἐλευθερίας

(συνέχεια)

ΙΙ.

Περὶ καθαρισμῶν.

(Ματθ. ιε'. 1 — 20, Μάρκ. ζ'. 1 — 23, Λουκ. ια'. 37—41).

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ, ὡς «υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος», ὄχι μόνον δὲν ἐτήρουν τὰς ὑπὸ τῶν νομοδιδασκάλων τοῦ ἔθνους καθιερωθείσας νηστείας, ἀλλὰ καὶ παρημέλουν ἐντελῶς τοὺς τότε παραδεδεγμένους νομοτελεστικοὺς καθαρισμούς. Ἔτρωγον μὲ χεῖρας «κοινάς», δηλ. μεμολυσμένας, ἀνίπτους.

Οἱ νομοδιδάσκαλοι εἶχον ἐπιθέσει εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαὸν φορτίον ὁλόκληρον πλύσεων καὶ καθαρισμῶν μὴ ὁριζομένων εἰς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον. Δὲν ἔτρωγον ἐὰν δὲν ἔνιπτον τὰς χεῖρας μέχρι τοῦ ἀγκῶνος· καὶ «ἄλλα πολλά», ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος, «παρέλαβον νὰ φυλάττωσι, πλύσεις ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ σκευῶν χαλκίνων καὶ κλινῶν, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων». Ὅλα ταῦτα ἦσαν ἐκτὸς τῶν καθαρισμῶν τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Ἐν γένει, πᾶν ὅ,τι συνεδέετο μὲ τὸ φαγητὸν ἔπρεπε νὰ πλυθῇ· ἀκόμη καὶ τὸ ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐγίνετο ἡ πλύσις, ὤφειλε νὰ ἦναι νομοτελεστικῶς καθαρόν, δηλ. νὰ μὴ ἔχῃ ἐγγίσῃ τίποτε, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο νομοτελεστικῶς καθαρόν. Ἀκόμη καὶ ὁ τρόπος τῆς πλύσεως ἦτο καθωρισμένος καὶ ἂν δὲν ἠκολουθεῖτο αὐστηρῶς, ὁ καθαρισμὸς δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς ἐκτελεσθείς. Ὁ ὑπερβολικὸς καὶ φανατικὸς ζῆλος τῶν Ἰουδαίων (ἰδίως τῶν Φαρισαίων) εἰς τὸ ζήτημα τῶν καθαρισμῶν τούτων φαίνεται εἰς τὸ Ταλμούδ, τὸ ἱεροτελεστικὸν βιβλίον, ὅπερ ναὶ μὲν συνετάχθη πολὺ βραδύτερον, ἐν τούτοις ἀναμφιβόλως ἀπεικονίζει κατὰ τὸ πλεῖστον τὰς παραδόσεις τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων τῶν ἡμερῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Οἱ καθαρισμοὶ οὗτοι δὲν ἐπεδίωκον πραγματικὴν ὑλικὴν καθαριότητα ἀλλ' ἐσκόπουν νὰ συμβολίσουν κἄτι ἄλλο—τὴν νομοτελεστικὴν καθαρότητα· καὶ διὰ τοῦτο εἰς τοὺς καθαρισμοὺς τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου οἱ διδάσκαλοι τοῦ ἔθνους ἐν τῷ τυφλῷ αὐτῶν ζήλῳ προσέθεσαν σωρείαν ὅλην καθαρισμῶν ἰδικῆς των ἐφευρέσεως, ἡ τήρησις τῶν ὁποίων ἦτο φορτίον βαρύ, τὸ ὁποῖον δὲν προήρχετο ἐκ τοῦ θείου Νόμου ἀλλ' ἐκ τῆς «παραδόσεως τῶν πατέρων» ἢ «πρεσβυτέρων». Καὶ ἤλεγξαν ἐπανειλημμένως οἱ Φαρισαῖοι τὸν Ἰησοῦν καὶ τοὺς μαθητάς Του, διότι δὲν συνεμορφοῦντο πρὸς τὴν τοιαύτην «ἱερὰν παράδοσιν».

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν πρὸς τὸν ἔλεγχον τοῦτον ἦτο αὐστηρὰ καὶ καυστική. Εἰς τὸ ἐρώτημα: «Διατί οἱ μαθηταί σου δὲν περιπατοῦσι κατὰ τὴν

παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων;» ἀπαντᾷ: «Διατὶ καὶ σεῖς παραβαίνετε τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ μὲ τὰς παραδόσεις σας;» Καὶ ἀναφέρει ὡς παράδειγμα τὴν 5ην ἐντολὴν τοῦ Δεκαλόγου, ὅπου ἡ «ἱερὰ παράδοσις» εὑρίσκετο εἰς πλήρη ἀντίφασιν πρὸς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ. Ἤλεγξεν αὐτούς, ἐν πρώτοις, ὡς συγκεντροῦντας ***ὅλην των τὴν προσοχὴν εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους καὶ παραμελοῦντας τὴν οὐσίαν, τὸ ἠθικὸν περιεχόμενον, τῆς θρησκείας,*** ὡς ἀναβιβάζοντας ζητήματα κενῶν καὶ μωρῶν τύπων ἀνθρωπίνης ἐφευρέσεως εἰς τὸ ἐπίπεδον ζητημάτων τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως,—τοῦθ' ὅπερ μοιραίως γεννᾷ τὴν ὑποκρισίαν—καὶ θέτοντας εἰς ἥσσονα μοῖραν τὰ ἀληθῆ ζητήματα τῆς συνειδήσεως—τὴν δικαιοσύνην, τὸν ἔλεον, τὴν πίστιν. Τοὺς ἤλεγξε, δεύτερον, ὡς ***ἀκυροῦντας καὶ ἀθετοῦντας τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν παραδόσεών των.*** Καὶ καταλήγει καυτηριάζων αὐτοὺς ὡς ὑποκριτάς.

Διὰ τοῦ ἐλέγχου τούτου ὁ Κύριος ἡμῶν διετύπωσε τὴν αἰωνίαν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ μεγάλη προσήλωσις εἰς τοὺς τύπους τῆς θρησκείας (οἵτινες πάντοτε εἶναι ἀνθρωπίνης προελεύσεως) μοιραίως φέρει ἀνάλογον παραμέλησιν τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ ἱστορία τῆς θρησκείας ἐπιβεβαιοῖ τὴν βασικὴν ταύτην ἀλήθειαν. Πᾶσα ἐποχή, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκυριάρχησαν οἱ κενοὶ τύποι καὶ αἱ παραδόσεις, ὑπῆρξεν ἐποχὴ ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καταπτώσεως, μεταξὺ ὄχι μόνον τοῦ κλήρου ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ. Πολὺ ὀρθῶς εἰς τὴν Πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν οἱ τύποι χαρακτηρίζονται ὡς «νεκρὰ ἔργα»—ὄχι μόνον νεκρὰ καθ' ἑαυτά, ἀλλὰ καὶ θανατηφόρα, διότι, ὅπως ὅλα τὰ νεκρὰ πράγματα, ὑφίστανται σῆψιν καὶ μεταδίδουσι θανάσιμον φθορὰν εἰς τὸ περιβάλλον αὐτῶν.

Τὸ ὡς ἄνω κατηγορητήριον Αὐτοῦ κατὰ τῶν νομοδιδασκάλων τῆς ἐποχῆς Του ὁ Κύριος ἡμῶν ὑπεστήριξεν, ὡς εἴπομεν, καὶ διὰ παραδείγματος συγκεκριμένου. «Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Μωϋσέως ἔδωκε τὴν ἐντολήν, Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. Σεῖς ὅμως λέγετε ὅτι ἐὰν ἄνθρωπος κάμῃ δωρεὰν εἰς τὸν Ναόν, εἰς ἐκπλήρωσιν εὐχῆς (Κορβάν), τοῦτο τὸν ἀπαλλάσσει πάσης ὑποχρεώσεως πρὸς συντήρησιν τῶν γονέων του. Καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς παραδόσεώς σας. Καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ πράττετε». Καὶ ἐπάγεται ὁ Κύριος: «Καλῶς προεφήτευσεν ὁ Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς εἶναι γεγραμμένον, Οὗτος ὁ λαὸς διὰ τῶν χειλέων μὲ τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν μακρὰν ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ». Ἡ θρησκεία τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἦτο ἐξ ὁλοκλήρου τῶν χειλέων, ὄχι τῆς καρδίας. Ἐπιμελῶς ἐκαθάριζον τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ ἔνιπτον τὰς χεῖρας μέχρι τοῦ ἀγκῶνος, ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικόν των, ἡ ψυχή των ἔγεμεν ἁρπαγῆς καὶ ὑποκρισίας (Λουκ. ια'. 39).

Δὲν ἠρκέσθη ὅμως ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τὴν ἀποστομωτικὴν ταύτην ἀπάντησιν πρὸς τοὺς Φαρισαίους. Ἠθέλησε νὰ ἐξηγήσῃ καὶ πρὸς τὸν παριστάμενον ἁπλοῦν λαόν, ὅστις ἤκουσε τὴν ἐπίπληξιν ταύτην τῶν Φαρισαίων, καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους Αὐτοῦ μαθητάς, τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν εἶχε διακηρύξει: «Ἀκούετέ μου πάντες καὶ νοεῖτε: Δὲν εἶναι οὐδὲν εἰσερχόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον ἔξωθεν, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ τὸν μολύνῃ· ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνα εἶναι τὰ μολύνοντα τὸν ἄνθρωπον. Ἤτοι, ἡ τυχὸν ἀκαθαρσία τῶν ἀνίπτων

χειρῶν, ἥτις ἤθελεν εἰσέλθει εἰς τὸν στόμαχον τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ φαγητοῦ, δὲν εἶναι ἡ μολύνουσα τὸν ἄνθρωπον ἠθικῶς. Ἡ ἠθικὴ μόλυνσις δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸν στόμαχον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν, τὴν ψυχήν του. Διότι ἐκεῖθεν ἐξέρχονται διαλογισμοὶ καὶ λόγοι πονηροί, πραγματοποιούμενοι δι' ἔργων πονηρῶν, καὶ αὐτὰ εἶναι τὰ μολύνοντα τὸν ἄνθρωπον, ὄχι τὸ νὰ φάγῃ μὲ ἀνίπτους χεῖρας».

Παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν λέγει τίποτε περὶ τῶν νομοτελεστικῶν καθαρισμῶν τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, καὶ ὁμιλεῖ μόνον περὶ μιᾶς τῶν δέκα ἐντολῶν. Τοῦτο εἶναι σημαντικόν, ὡς δεικνῦον ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν κατήργησε τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, ἀλλὰ τὸ τυπικὸν μέρος αὐτοῦ. Ἦλθε νὰ καταργήσῃ τοὺς κενοὺς τύπους τῆς θρησκείας, διὰ νὰ ἐξάρῃ τὸ κῦρος τῶν αἰωνίων ἠθικῶν νόμων τοῦ Θεοῦ. Τοῦ λοιποῦ αἱ συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων ἀπηλλάσσοντο ἀπὸ τὸ βαρὺ φορτίον τῶν ἐξωτερικῶν τύπων καὶ ἱεροτελεστιῶν τῆς θρησκείας, ἵνα μείνωσιν ἐλεύθεραι νὰ λατρεύωσι τὸν Θεὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, φυλάττουσαι τὴν ἐντολὴν ἐκείνην, εἰς ἣν ὅλος ὁ παλαιὸς Νόμος καὶ οἱ Προφῆται συνοψίζονται: «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν». Εἶναι δὲ καθῆκον τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας νὰ σταθῇ στερεῶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ταύτῃ, ἣν τῇ ἐχορήγησεν ὁ Χριστός, προσέχουσα ἐπιμελῶς μὴ ὑποβληθῇ πάλιν εἰς τὸν ζυγὸν τῶν τύπων καὶ ἀποφεύγουσα ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν δεισιδαίμονα τυπικισμόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀναρχίαν καὶ τὴν ἐλευθεριότητα, ἥτις ἄγει εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν καὶ τὴν ἀσέβειαν.

(ἀκολουθεῖ)

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΙΘΗΚΟΣ

(συνέχεια καὶ τέλος)

6. ***Ἡ μαρτυρία τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου.*** Οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἐξελίξεως διατείνονται ὅτι τοῦ ἀνθρώπου ἡ διανοητικὴ φύσις ἐξειλίχθη ἐκ τῆς τῶν ζώων τῶν κατωτέρων αὐτοῦ. Ἀλλ' ἂν τὸ πρᾶγμα εἶχεν οὕτως, ἐκ τίνος τῶν ζώων ἐξειλίχθη αὕτη; καὶ πῶς ἐξειλίχθη;

Ὁ πίθηκος, ἂν καὶ ἐγγύτερος τῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὴν σωματικὴν διάπλασιν, δὲν εἶναι τὸ ἐγγύτερον αὐτῷ ἐκ τῶν ζώων κατὰ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ἰδιοφυΐαν. Ὁ πίθηκος εἶναι ὀλιγώτερον λογικὸς τοῦ κυνός, ἢ τοῦ ἐλέφαντος, ἢ τοῦ μύρμηκος· ὁ μύρμηξ μάλιστα διὰ τῆς θαυμασίας τοῦ κοινωνικῆς ἰδιοφυΐας πρὸς προμήθειαν καὶ ἀποταμίευσιν τῶν τροφῶν του δεικνύει διανοητικὴν δύναμιν μεγαλειτέραν τῆς τῶν πλείστων ζώων τῶν ἀνωτέρων ἑαυτοῦ ἐν τῇ ζωολογικῇ κλίμακι. Ἐξελείχθη λοιπὸν διὰ τοῦτο ἡ διανοητικὴ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς τοῦ μύρμηκος; Τοιαύτη τις ἰδέα οὐ μόνον ὡς ἰδέα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἁπλῆ ὑπόθεσις, εἶναι ἄλογος καὶ γελοία.

Ἀλλ' ἡ διανοητικὴ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου εἶναί τι ἐντελῶς διακεκριμένον

τῆς σωματικῆς αὐτοῦ διαπλάσεως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ ἀνθρώπου ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὴν χεῖρα τοῦ πιθήκου. Ἀλλὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡ χεὶρ δύναται νὰ ἐκτελῇ θαύματα τέχνης, γλυπτικῆς, μουσικῆς καὶ μηχανικῆς, ἐνῷ ἡ τοῦ πιθήκου δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ κανὲν τῶν θαυμασίων τούτων ἔργων. Διατί; Διότι ἐνῷ ὑπάρχουσι πάντα τὰ κατάλληλα πρὸς τοῦτο ὑλικὰ ὄργανα καὶ ἐν τῷ πιθήκῳ, ἐλλείπει ἡ διοικοῦσα καὶ ὁδηγοῦσα τὴν χεῖρα αὐτοῦ δύναμις, ὥστε νὰ ἐκτελῇ τὰ εἰδικὰ ταῦτα θαυμάσια ἔργα. Ὁ ἐγκέφαλος εἶναι τὸ σκεπτόμενον ὄργανον, ὁ δὲ ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος ὁμοιάζει κατὰ τὰ φαινόμενα πρὸς τὸν τοῦ πιθήκου. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ σκεπτομένη μηχανὴ εἴς τε τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν πίθηκον ὁμοιάζουσι πρὸς ἀλλήλας, τὸ προϊὸν τῶν σκεπτομένων τούτων μηχανῶν, ἤτοι, αἱ ***σκέψεις***, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τῷ πιθήκῳ εἶναι ἐντελῶς διάφοροι. Διατί δὲ τοῦτο; Διότι εἰς μὲν τὸν ἄνθρωπον ὑπάρχει ὁμοιόμορφός τις καὶ μεθοδικὴ λογικότης, μεταχειριζομένη τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ κατὰ τρόπον ἐντελῶς διάφορον τοῦ ἐν τῷ γορίλλᾳ ἢ τῷ χιμπανζῆ, δύο τῶν ἀνωτάτων εἰδῶν τῶν πιθήκων.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ ἄνθρωπος φέρει ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἴχνη κατωτέρας καταγωγῆς, ἂν καὶ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ὑπερτερῇ κατά τινα ἔννοιαν ἐν τῇ διαπλάσει αὐτοῦ τῶν σωμάτων πάντων τῶν ζώων· ἀλλ' οἱ φέροντες τοῦτο ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς θεωρίας τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ ἐκ τῶν κατωτέρων αὐτοῦ ζώων, λησμονοῦσιν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος φέρει συνάμα καὶ ἴχνη ὑψίστης καταγωγῆς—θείας—τὸν ***λόγον*** καὶ τὴν ***συνείδησιν,*** ἅτινα ἐλλείπουσιν ἀπὸ πάντων τῶν κατωτέρων αὐτοῦ ζώων. Εἰς ἀπάντησιν δὲ τοῦ ἑτέρου ἐκείνου ἰσχυρισμοῦ, ὅτι δηλ. μεταξὺ τοῦ κατωτάτου καὶ ἀνωτάτου πιθήκου ὑπάρχει μεγαλειτέρα διαφορὰ ἢ μεταξὺ τοῦ ἀνωτάτου πιθήκου καὶ τοῦ κατωτάτου ἀνθρώπου, λέγομεν ὅτι ἡ διάνοια εἶναι παράγων πολὺ σπουδαιότερος τῆς ὑλικῆς διαπλάσεως καὶ ἕνεκα τούτου ὑφίσταται ἀπείρως μεγαλειτέρα διαφορὰ κατὰ τὴν διάνοιαν μεταξὺ τοῦ κατωτάτου ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἀνωτάτου πιθήκου ἢ μεταξὺ τοῦ ἀνωτάτου καὶ κατωτάτου πιθήκου.

Ὅταν ἀναλογισθῇ κανεὶς τὰ θαυμάσια ἔργα τὰ ἐκτελεσθέντα ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς—ὅταν συλλογισθῇ περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ κυριαρχεῖν καὶ περιορίζειν καὶ ἔτι βελτιώνειν αὐτὴν τὴν φύσιν, τῆς ὁποίας δυνάμεως ὁ ἄνθρωπος εἶναι κάτοχος—δυνάμεως ἀγούσης καὶ ἱκανούσης αὐτὸν πρὸς θαυμαστὰς ἀνακαλύψεις καὶ ἐφαρμογὰς τῶν φυσικῶν νόμων καὶ δυνάμεων ἔν τε ταῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμαις, δὲν δύναται, χωρὶς νὰ ἁμαρτήσῃ θανασίμως ἐναντίον τοῦ ἰδίου αὐτοῦ λογικοῦ, νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐξειλίχθη ἐκ τῆς φύσεως οἱουδήποτε ἀνθρωπομόρφου ζώου.

7. ***Ἡ μαρτυρία τῆς ἠθικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου.*** Πόθεν αἱ ἠθικαὶ δυνάμεις, αἱ παρατηρούμεναι ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον; Εἰς πάντα ἄνθρωπον ὑπάρχει μία δύναμις ἐκδηλουμένη συχνάκις ἐπίσης ἰσχυρῶς εἰς αὐτοὺς τοὺς κατωτάτους τῶν ἀγρίων καὶ βαρβάρων ἀνθρώπων, ὡς καὶ εἰς τοὺς μάλιστα πεπολιτισμένους Χριστιανικοὺς λαοὺς—ἡ δύναμις, ἡ κρίνουσα μεταξὺ ὀρθοῦ καὶ μὴ ὀρθοῦ, δικαίου καὶ ἀδίκου—ἡ καλουμένη ***συνείδησις.*** Ἡ δύναμις αὕτη κρίνει περὶ τῶν ἐλατηρίων τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐκφέρει ***ἐλευθέρως***

καὶ ***ἀμερολήπτως*** τὴν ἀπόφασίν της, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἀναγνωρίζει καὶ ἀποδέχεται ὡς ὀρθήν, ἀρκεῖ νὰ μὴ διατελῇ ὑπὸ τὸ κράτος προλήψεώς τινος, ἢ διὰ διηνεκοῦς κωφεύσεως εἰς τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως νὰ μὴ καυτηριάσῃ καὶ νεκρώσῃ αὐτήν. Πόθεν ἡ τοιαύτη δύναμις; Πόθεν ἡ συνείδησις αὕτη ***ἀποκλειστικῶς*** ἐν τῷ ἀνθρώπῳ; Ὑπάρχει ἆρά γε ἀπόδειξίς τις ὅτι καὶ τὰ κτήνη καὶ αὐτοὶ οἱ πίθηκοι εἶναι κάτοχοι συνειδήσεως ἐν τῇ ὑψίστῃ ἐκδοχῇ τῆς λέξεως; Ὄχι.

Προσεκτήθη ἆρά γε ἡ συνείδησις βαθμηδὸν καὶ κατ᾽ ὀλίγον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου; Οὔτε· διότι τότε αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς δὲν θὰ ἦσαν ἐπιτακτικαί, πολλοὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων μετὰ χαρᾶς θὰ ἀπέρριπτον αὐτήν· ἀλλ᾽ εὐτυχῶς τὸ τοιοῦτον δὲν συμβαίνει.

Ἐκτὸς τούτου, οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀποβεβαρβαρωμένοι ἄγριοι εὑρέθησαν, ὡς προελέχθη, κατέχοντες συνείδησιν εἰς ἐπίσης ὑψηλὸν βαθμὸν ὡς καὶ οἱ πεπολιτισμένοι. Ἡ συνείδησις δεικνύει τὸ ***καθῆκον***, ποία δὲ ἡ ἀρχὴ τοῦ θαυμαστοῦ τούτου συναισθήματος τοῦ καθήκοντος, ὅπερ εἶναι τὸ ὕψιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων; Καθῆκον καὶ Συνείδησις ὁμοῦ ὑποδεικνύουσι τὴν ὕπαρξιν ἠθικοῦ νόμου καὶ τὸ ὑπεύθυνον τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἀνώτερόν τι Ὄν, ὅπερ γνωρίζον, ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ ἡ ἀρετὴ δὲν ἀνταμείβεται ἐντελῶς, οὐδὲ ἡ κακία ἐντελῶς τιμωρεῖται, θέλει κρίνει τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ ἀναλόγως τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν τῇ παρούσῃ. Οὕτω δὲ φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἄνθρωπος ***πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ σώματος*** καὶ ὅτι εἶναι προωρισμένος νὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελειότητα αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ, ἥτις κεῖται πέρα τοῦ τάφου.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες φαίνονται μὴ ἔχοντες ἠθικὴν συναίσθησιν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποδεικνύει ὅτι στεροῦνται καὶ συνειδήσεως. Πράγματι εἶναι καὶ οὗτοι κάτοχοι συνειδήσεως, ἑπομένως εἶχον καὶ οὗτοι ἠθικὴν συναίσθησιν καὶ ἠθικὰ συναισθήματα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτῶν, ἀλλὰ λόγῳ ἐπιμόνου καὶ συνεχοῦς κωφεύσεως εἰς τὴν φωνὴν αὐτῆς καὶ παραμελήσεως καὶ περιφρονήσεως τῶν ὑπαγορεύσεων αὐτῆς, αὕτη βαθμηδὸν καὶ κατ᾽ ὀλίγον ἤρχισε νὰ χάνῃ τὴν εὐαισθησίαν αὐτῆς, ἕως οὗ ἐπὶ τέλους καυτηριασθεῖσα ὑπὸ τῆς ἕξεως, ἐνεκρώθη καὶ οὕτως ἔπαυσε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ διαμαρτύρηται.

Τὸ ἠθικὸν τοῦτο συναίσθημα ὑπάρχει ἐπίσης παρὰ τοῖς κατωτάτοις ἀγρίοις καὶ δύναται νὰ ἐξεγερθῇ μέχρι τοιούτου βαθμοῦ, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ τὰ μάλιστα ἐξηχρειωμένοι ἄγριοι νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἐπίδρασιν τῶν θρησκευτικῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ οὕτω νὰ κατασταθῶσιν ἱκανοὶ νὰ ἐννοήσωσι καὶ νὰ ἀσπασθῶσι τὰς ὑψίστας διδασκαλίας τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡ ἁπλῆ ἀλήθεια, ὅτι οὐδεμία φυλὴ ἀγρίων ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς στερουμένη τοῦ συναισθήματος τούτου τοῦ ὀρθοῦ καὶ μὴ ὀρθοῦ, τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου, εἶναι ἀπόδειξις ἰσχυρὰ τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἔσχατος ἄγριος δύναται νὰ διδαχθῇ τὰ ἠθικὰ παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου, μάλιστα νὰ ἀναμορφωθῇ σωτηριωδῶς ὑπ᾽ αὐτῶν, ἐνῷ ὁ πλέον προηγ-

μένος πίθηκος δὲν δύναται οὐ μόνον νὰ διδαχθῇ, ἀλλ' οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀληθειῶν τούτων. Μεταξὺ τοῦ κατωτάτου λοιπὸν ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἀνωτάτου πιθήκου κεῖται χάσμα ἀδιάβατον, δημιουργηθὲν οὐχὶ ὑπὸ τῆς σωματικῆς διαπλάσεως, ἀλλὰ ὑπὸ τῆς ἠθικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου.

8. ***Ἡ μαρτυρία τῆς ἱστορίας.*** Ἡ ἱστορία φυσικὰ δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τίποτε περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Διότι πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς γραφῆς μόνον διὰ προφορικῆς παραδόσεως, μεταδιδομένης ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὁ ἄνθρωπος ἠδύνατο νὰ μεταδίδῃ τὰς ἰδέας καὶ τὰς γνώμας, τὰς ἐκ τῆς ἰδίας ἢ τῆς τῶν ἄλλων πείρας ἀποκτηθείσας. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐκ τῆς ἀγράφου ταύτης ἱστορίας δυνάμεθα νὰ διδαχθῶμεν κἄτι τι, σπουδάζοντες τοὺς ἀρχαιοτάτους πολιτισμοὺς καὶ ἐρευνῶντες τὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἀρχαιότατος πολιτισμὸς τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἐθεωρεῖτο μέχρις ἐσχάτων ὁ τῆς ***ἀρχαίας Αἰγυπτιακῆς Μοναρχίας.*** Ἐκεῖ ἔχομεν τὸ λυκαυγές, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Εἶναι δὲ ἀλήθεια λίαν ἀξιοσημείωτος, ὅτι ὁ πανάρχαιος οὗτος πολιτισμὸς τῆς Αἰγύπτου φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ τελειότατος τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ὑπαρξάντων. Ὁ Ρενὰν λέγει περὶ αὐτοῦ: «Ὅταν συλλογιζώμεθα περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τούτου, ὅτι δὲν διῆλθε διὰ βρεφικῆς οὕτως εἰπεῖν ἡλικίας, ὅτι ἡ τέχνη, τῆς ὁποίας διατηροῦνται ἀναρίθμητα λείψανα καὶ μνημεῖα, δὲν εἶχεν «Ἀρχαϊκὴν Ἐποχὴν» καὶ ὅτι ἡ Αἴγυπτος τοῦ Χέωπος καὶ τοῦ Cephren εἶναι ἀνωτέρα κατά τινα ἔννοιαν πασῶν τῶν ἑπομένων ἐποχῶν, καταλαμβανόμεθα ὑπὸ ἰλίγγου!»

Ὁ μέγας Γάλλος αἰγυπτιολόγος Μαριέττης εἰς τὴν τῆς Αἰγύπτου ἱστορίαν του ἐκφράζει τὴν αὐτὴν ἰδέαν ὡς ἑξῆς: «Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων βλέπομεν τὸν Αἰγυπτιακὸν πολιτισμὸν τέλειον, οἱ δ' ἐπελθόντες αἰῶνες, ἂν καὶ πολυπληθεῖς, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συνεισφέρωσι τίποτε πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν αὐτοῦ. Ἀπ' ἐναντίας ὑπό τινας ἐπόψεις ἡ Αἴγυπτος τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ὠπισθοδρόμησε, διότι οὐδεμία ἄλλη περίοδος ἠδυνήθη νὰ παραγάγῃ μνημεῖα ὅμοια τῶν Πυραμίδων». Ἡ δὲ κατάστασις τῶν νεωτέρων Φελλάχων εἶναι ἔτι τρανωτέρα ἀπόδειξις τοῦ ἐντελοῦς ἐκφυλισμοῦ τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων.

Εἶναι εὔκολον νὰ λέγῃ τις ὅτι ὁ πολιτισμὸς εἶναι κἄτι τὸ προοδευτικὸν καὶ ὅτι τοιοῦτος πολύπλοκος καὶ ἀνεπτυγμένος πολιτισμός, ὁποῖος ὁ τῆς παναρχαίας ἐκείνης μοναρχίας ἐν Αἰγύπτῳ, πρέπει νὰ ἐχρειάσθη πολλὰς δεκάδας αἰώνων πρὸς ἀνάπτυξίν του. Ἀλλ' ὅμως οὐδεμίαν εὑρίσκομεν μαρτυρίαν καθ' ἅπαντας τούτους τοὺς μακροὺς αἰῶνας περὶ νεωτέρου τινὸς Αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ, οὐδὲ ὑφίσταται μνημεῖόν τι ἀποδεικνύον ὅτι ὑπῆρξέ ποτε τοιοῦτος.

Ἄς στρέψωμεν ἤδη τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ***Νέον Κόσμον.*** Ὁ ἀνώτατος πολιτισμὸς ἐν Ἀμερικῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἱσπανικῆς κατακτήσεως ἦτο ὁ τοῦ Περοῦ, ὅστις ἦτο ὑπέρτερος τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἀρχαίου Μεξικοῦ. Καὶ εἰς τὸ Περοῦ, ὡς καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ὁ ἀρχαιότατος πολιτισμὸς ἦτο ὁ τελειότατος. Ὁ πολιτισμὸς τοῦ Τιαγγουανάκο ἦτο ὁ ἀρχαιότατος πολιτισμὸς ἐν Περοῦ, εἶναι δὲ συνάμα καὶ ὁ τελειότατος, καὶ ὁ τὰ μάλιστα προηγμένος καὶ ἀνεπτυγμένος. Ὁ

Παλαιὸς καὶ ὁ Νέος Κόσμος ὁμοῦ δὲν περιέχουσιν, ὡς φαίνεται, κανὲν ἀρχεῖον γενικῆς βαθμιαίας ἀναπτύξεως ἐξ παναρχαίας βαρβαρότητος εἰς πολιτισμόν.

Ὁ Δοὺξ τοῦ Ἀργάϋλ ἀποδεικνείει ὅτι αἱ κατώταται καὶ βαρβαρώταται φυλαὶ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εὑρέθησαν εἰς τὰς ἐσχατιὰς τῶν μεγάλων Ἠπείρων καὶ εἰς ἀπομεμακρυσμένας νήσους, αἵτινες, ὡς φαίνεται, ὑπῆρξαν τὰ τελευταῖα καταφύγια τῶν θυμάτων τῆς βίας καὶ τῆς δυστυχίας, καὶ ἡ δριμύτης τοῦ κλίματος ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸ ἄγονον τῶν μερῶν, εἰς τὰ ὁποῖα κατῴκησαν, κατέρριψαν τὰς φυλὰς ταύτας εἰς κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐλησμόνησαν βαθμηδὸν τὰς τέχνας καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν προπατόρων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἥρμοζον εἰς εὐκραέστερα κλίματα. Τὰ γεγονότα ταῦτα προσθέτουν τὴν μαρτυρίαν των κατὰ τῆς θεωρίας τῆς ἐκ πιθήκου καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Τοιαύτη λοιπὸν καὶ ἡ μαρτυρία τῆς ἱστορίας — μαρτυρία εὔγλωττος καὶ πειστικὴ κατὰ τῆς εἰρημένης θεωρίας.

Ἀλλὰ καὶ αἱ νεωστὶ γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἐν Βαβυλωνίᾳ ἔφερον εἰς φῶς λείψανα, ἅτινα μαρτυροῦσιν ὅτι καὶ πρὸ τοῦ παναρχαίου ἐκείνου Αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ ὑπῆρξεν ἐν Βαβυλωνίᾳ ἕτερος πολιτισμὸς ὑψίστης ἀναπτύξεως, πολλοὺς δ' αἰῶνας μετὰ ταῦτα μετηνέχθη ἐκεῖθεν δι' ἀποικισμοῦ εἰς Αἴγυπτον καὶ ἄλλας χώρας. Ὥστε ὁ τέλειος ἐκεῖνος Αἰγύπτιος πολιτισμὸς εἶχε τὴν πηγὴν αὐτοῦ ἐν Βαβυλωνίᾳ, ἔνθα φαίνονται συγκεντρούμεναι πᾶσαι αἱ ἀποδείξεις, ὅτι κάποιος ἐκεῖ τόπος (πολὺ πιθανὸν ἡ πεδιὰς τοῦ Σεναάρ), ὑπῆρξεν ἡ κοιτὶς τοῦ πρώτου ἀνθρώπου καὶ τοῦ πρώτου πολιτισμοῦ, ὅστις ἦτο πολιτισμὸς λίαν ὑψηλῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ οὐχὶ βαρβαρότητος.

***

Ἐκ τῶν λεχθέντων δυνάμεθα λογικῶς τε καὶ ἀσφαλῶς νὰ ἐξαγάγωμεν τὰ ἑξῆς σπουδαῖα πορίσματα:

1. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐνεφανίσθη ἀποτόμως ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου διαρκούσης τῆς Τετάρτης Γεωλογικῆς Ἐποχῆς, τῆς καλουμένης Παλαιολιθικῆς.

2. Ὅτι οὔτε ἐκ πιθήκου οὔτε ἐξ ἄλλου πιθηκομόρφου ζῴου ἐξειλίχθη, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐφάνη ***τέλειος,*** ἤτοι, ἐν πλήρει ἀναπτύξει καὶ χρήσει τῶν τε σωματικῶν καὶ διανοητικῶν αὐτοῦ δυνάμεων. Ὅθεν οὐδὲν ἴχνος βρεφικῆς ἢ παιδικῆς ἡλικίας τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἀνεκαλύφθη μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῆς Γεωλογίας.

3. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ ἔσχατον καὶ τελειότατον δημιούργημα ἐπὶ τῆς γῆς.

4. Ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκτὸς τοῦ ὑλικοῦ σώματος, ὅπερ ἔχει κοινὸν μὲ τὰ ἄλλα ζῶα, κέκτηται καὶ ἕτερον συστατικὸν ἐντελῶς διακεκριμένον καὶ διάφορον, ἂν καὶ στενότατα μετὰ τοῦ σώματος συνδεδεμένον, καὶ δι' αὐτοῦ, ὡς ὀργάνου, ἐνεργῶν καὶ ἐκδηλῶν τὰ σχέδια καὶ τὰς βουλήσεις αὐτοῦ, ἤτοι τὸ πνεῦμα, καθ' ὃ οὐ μόνον διαφέρει, ἀλλὰ καὶ πλεονεκτεῖ καὶ ὑπερτερεῖ πάντων τῶν ἄλλων ἐμψύχων ὄντων.

5. Ὅτι ἡ ἀρχικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦτο κατάστασις τελείας βαρβαρότητος, ἀλλὰ ὑψηλῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ πολιτισμοῦ, ἡ δὲ βαρβαρότης ἦτο ἀποτέλεσμα ἐκφυλισμοῦ βαθμηδὸν ἐπελθόντος ἐκ πολλῶν καὶ ποικίλων αἰτίων.

6. Ὅτι ἡ Μεσοποταμία ἐνδείκνυται ὡς ἡ πρώτη κοιτὶς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐξ ἧς κατόπιν δι' ἀποικιῶν διεσπάρη εἰς πάσας τὰς χώρας τῆς γῆς.

Τοιαῦτα τὰ ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἱστορίας πορίσματα, λαμπρὰ καὶ λίαν διδακτικά· ἀλλ' ὅμως μεθ' ὅλα ταῦτα, τὰ μεγάλα καὶ ζωτικὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον ζητήματα, τὸ πόθεν, ποῦ καὶ πρὸς τίνα σκοπὸν ὁ ἄνθρωπος, μένουσιν οὐ μόνον ἄλυτα, ἀλλὰ καὶ ἄθικτα εἰσέτι.

Ἐνταῦθα δύναται νὰ γείνῃ ἡ ἐρώτησις: Ἀφοῦ λοιπὸν αἱ ἔρευναι αὗται τῶν αἰώνων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ λύσωσι τὰ μεγάλα καὶ σπουδαῖα ταῦτα δι' ἡμᾶς ζητήματα, καὶ ν' ἀποκαλύψωσιν εἰς ἡμᾶς τὰ μυστήρια ταῦτα, καὶ οὕτω νὰ ἀνακουφίσωσιν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἐφιάλτου τοῦ ἐπικαθημένου ἐπὶ τοῦ στήθους ἡμῶν, ὅτι εἴμεθα ἀπόγονοι τῶν κτηνῶν, πρὸς τί οἱ τόσοι κόποι καὶ αἱ τοσαῦται θυσίαι, εἰς ἃς ὑποβάλλομεν ἑαυτοὺς πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀδυνάτου ;»

Αἱ ἔρευναι αὗται καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν πορίσματα, ἂν καὶ καθ' ἑαυτὰ ἀδυνατοῦντα νὰ λύσωσι τὰ ζητήματα ταῦτα, ὡς ἐπίκουρα ὅμως εἶναι πολύτιμα, διότι διεγείρουσιν ἐν ἡμῖν τὰς ἑξῆς σκέψεις; Πῶς συνέβη, πῶς γίνεται, αἱ ἐπιστημονικαὶ αὗται ἔρευναι νὰ ἔρχωνται εἰς ἐπικουρίαν καὶ μάλιστα νὰ ἐπικυρῶσι σχεδὸν κατὰ γράμμα τὰ ἐν τῇ Ἱερᾷ Γραφῇ ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἱστορηθέντα πρὸ τόσων χιλιάδων ἐτῶν; Ποῖαι αἱ πηγαί, ἐξ ὧν ἠρύσθη ὁ Μωϋσῆς τὰς πληροφορίας του ταύτας ἐν τῇ μεμακρυσμένῃ ἐκείνῃ ἐποχῇ; Ἡ συμφωνία, ἢ κάλλιον εἰπεῖν, ἡ ταυτότης ὅλων τῶν μαρτυριῶν τούτων, ἀποδεικνύει ὅτι ὅλα εἶναι ἔργα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ δακτύλου. Ὁ ποιήσας τὸν ὑλικὸν κόσμον πρέπει νὰ ἐνέπνευσε καὶ τὸν Μωϋσῆν νὰ γράψῃ ὅσα ἔγραψε καὶ ὅπως τὰ ἔγραψεν, ἑπομένως πρέπει ἀμφότερα νὰ ἦναι ἀληθῆ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Γραφὴ εἶναι νεωτέρας προελεύσεως, ἕπεται φυσικῶς ὅτι πρέπει νὰ ἦναι καὶ πληρεστέρα καὶ σαφεστέρα. Οὕτω δὲ συνδυαζόμεναι καὶ συμβιβαζόμεναι, ἔτι δὲ καὶ συμπληροῦσαι ἀλλήλας, αἱ δύο αὗται Γραφαί, ἡ τῆς Φύσεως καὶ ἡ τῆς Ἀποκαλύψεως, λύουσι πάντα τὰ μεγάλα ζητήματα, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὡς ὂν θνητὸν καὶ συνάμα ἀθάνατον, καὶ ὡς ὂν ὑλικὸν καὶ συνάμα λογικόν, ἠθικὸν καὶ πνευματικόν.

Περαίνων τὸν λόγον εὔχομαι ὅπως τὰ λεχθέντα συντελέσωσι πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς πρὸς τὴν Ἱερὰν Γραφὴν πίστεως, ἀγάπης, σεβασμοῦ καὶ ὑπακοῆς πάντων ἡμῶν. Ἀμήν!

† ***Μιχαὴλ Καλοποθάκης***

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

(συνέχεια)

Οἱ καρποὶ τῆς διὰ πίστεως δικαιώσεως.

Κεφ. ε'. 1—11.

Ἐδ. 6. ***Ἔτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ἔτι κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε.*** Ὁ Ἀπόστολος παρουσιάζει μίαν ἀκόμη ἰσχυροτέραν ἀπόδειξιν περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἐλπὶς (ἐδ. 5), τὴν ὁποίαν κρατεῖ ὁ Χριστιανός, δὲν θὰ

τὸν ἀπογοητεύσῃ. Ὄχι μόνον ἔχομεν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐπλημμύρισε τὰς καρδίας μας, ἀλλὰ γνωρίζομεν ἀκόμη κἄτι περισσότερον σπουδαῖον: ὅτι ἐνῷ ἡμεῖς ἤμεθα ***ἀσθενεῖς,*** ἀνίκανοι νὰ πράξωμέν τι διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ***ἀσεβῶν*** ὁ Χριστὸς ἀπέθανε. ***Κατὰ καιρόν,*** δηλαδὴ εἰς τὸν κατάλληλον καιρόν, ἢ τὸν καθωρισμένον καιρόν (παράβ. Γαλ. δ'. 4: «ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου»).

Ἐδ. 7. ***Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν.*** Εἶναι σπάνιον πρᾶγμα, καὶ τὸ ἀνώτατον δεῖγμα ἀνθρωπίνης εὐεργεσίας καὶ φιλίας, τὸ νὰ δεχθῇ κάποιος νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ ἑνὸς ἀγαθοῦ ἀνθρώπου. Οὐδεὶς θὰ ἐθυσιάζετο ποτὲ ὑπὲρ ἑνὸς ἀδίκου. Δυσκόλως θὰ ἀναζητήσωμεν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοιοῦτο παράδειγμα, τὸ νὰ ἀποθάνῃ τις ὑπὲρ ἑνὸς ***δικαίου,*** ὑπὲρ ἑνὸς ὅστις ἔχει ὡς τίτλον τὸ ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἄδικος. Συνήθως ἐπισύρει τὸν θαυμασμόν μας καὶ κερδίζει τὴν ἐκτίμησίν μας, ὄχι ὅμως καὶ τὴν διάθεσιν νὰ θυσιασθῶμεν χάριν αὐτοῦ. Ὁ ὕψιστος βαθμὸς τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εἶναι νὰ θυσιασθῇ εἰς ὑπὲρ τοῦ φίλου του. «Μεγαλειτέραν ταύτης ἀγάπην δὲν ἔχει οὐδείς, τοῦ νὰ βάλῃ τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» (Ἰωάν. ιστ'. 13).

Ἐδ. 8. ***Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε.*** Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ὑπερέβη πᾶσαν ἐκδήλωσιν καὶ τοῦ ὑψίστου βαθμοῦ τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀγάπης. Κατὰ τρόπον τόσον ἐκπληκτικὸν ***δεικνύει*** τὴν ἀγάπην Του πρὸς ἡμᾶς, τὴν διάθεσίν του διὰ θυσίαν, ὥστε ἐνῷ ἤμεθα ὄχι φίλοι Του ἀλλ' ἁμαρτωλοὶ καὶ ἑπομένως ἐχθροί Του, ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐνῷ λοιπὸν οὐδεὶς θὰ ἐδέχετο νὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ ἑνὸς ἀδίκου καὶ ἐνῷ μόλις καὶ μετὰ δυσκολίας θὰ εὕρωμεν παράδειγμα αὐτοθυσίας ὑπὲρ δικαίου καὶ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου, ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, οἵτινες οὔτε δίκαιοι οὔτε ἀγαθοὶ ἤμεθα, τοὐναντίον δὲ παραβάται ἔνοχοι, πλήρεις κακίας καὶ ἀδικίας, ἁμαρτωλοί, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔχει ἐκδοθῇ ἡ ἐτυμηγορία τῆς Θείας δικαιοσύνης.

Ἐδ. 9. ***Πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.*** Πολὺ περισσότερον τώρα δυνάμεθα νὰ ἀναμένωμεν εὐεργεσίας παρὰ τοῦ Θεοῦ. Τὰ ἐμπόδια εἶναι ὀλιγώτερα, ἀφοῦ ἤρθη τὸ μέγιστον ἐμπόδιον: ἡ ἔχθρα μας πρὸς Αὐτόν. Ἐὰν καθ' ὃν χρόνον ἤμεθα ἐχθροί Του, ὑπερεπήδησεν ὅλα πρὸς σωτηρίαν μας, δυνάμεθα εὐκολώτερον νὰ προσμένωμεν προστασίαν τώρα ἀφοῦ δὲν εἴμεθα πλέον ἐχθροὶ ἀλλὰ φίλοι Του. ***Δικαιωθέντες,*** δηλ. συγχωρηθέντες καὶ γενόμενοι δεκτοὶ παρ' Αὐτοῦ. ***Διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ,*** διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ. Τὸ γεγονὸς ὅτι ἠγοράσθημεν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, μᾶς καθιστᾷ πολυτίμους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποτελεῖ ἐγγύησιν ὅτι θὰ φυλαχθῶμεν ὑπ' αὐτοῦ ἀφοῦ τόσον ἀκριβὰ ἐστοίχισεν ἡ ἐξαγορά μας. ***Θὰ σωθῶμεν ἀπὸ τῆς ὀργῆς,*** ἀπὸ τῆς τιμωρίας (βλέπε κεφ. β'. ἐδ. 8).

Ἐδ. 10. ***Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ

αὐτοῦ. Εἰς τὸ ἐδάφιον τοῦτο ὁ Ἀπόστολος ἐπαναλαμβάνει ἀναλυτικώτερον τὴν ἀλήθειαν τοῦ προηγουμένου ἐδαφίου. Τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας μας ἤρχισεν ἐνῷ ἤμεθα ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἀπὸ ἐχθροὺς μετεβλήθημεν εἰς φίλους τοῦ Θεοῦ. Ἡ πρωτοβουλία λοιπὸν τοῦ ἔργου τούτου ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν Θεόν. Ἑπομένως τὸ μέχρι τοῦδε συντελεσθὲν ἔργον τῆς σωτηρίας μας ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τῆς σταθερᾶς ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ νὰ τὸ φέρῃ εἰς πέρας. ***Κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ***, συνεφιλιώθημεν μὲ τὸν Θεόν. Ἐκεῖνος μὲν μᾶς συνεχώρησεν, ἡμεῖς δὲ ἐγκατελείψαμεν τὴν ἀντίθεσίν μας πρὸς τὸ θέλημά Του καὶ Τὸν ἐδέχθημεν ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρά μας. Τὰ ἐμπόδια παρεμερίσθησαν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ καὶ ἕνωσις ἐπετεύχθη μεταξὺ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν ἀφ᾽ ἑνὸς καὶ τοῦ ἁγίου Θεοῦ ἀφ᾽ ἑτέρου. Ἐὰν λοιπὸν τόσα ἐπετεύχθησαν καθ᾽ ὃν χρόνον ἤμεθα ἐχθροί Του, καὶ ἐπετεύχθησαν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, εἶναι λογικὸν νὰ περιμένωμεν ἀκόμη περισσότερα τώρα, ὅτε εἴμεθα ὄχι πλέον ἐχθροὶ ἀλλὰ συμφιλιωμένοι, καὶ τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ μᾶς δοθοῦν δὲν εἶναι ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἀλλ᾽ ἡ ζωὴ Αὐτοῦ. «Διότι ἐγὼ ζῶ καὶ σεῖς θέλετε ζῇ» (Ἰωάν. ιδ΄. 19) εἶναι ἡ διαβεβαίωσις τοῦ Κυρίου. ***Σωθησόμεθα***. Ἐδῶ ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Κ. Διαθήκης (Β΄ Κορ. α΄. 10, Ρωμ. η΄. 23-25) παρατηροῦμεν ὅτι ἡ συμφιλίωσίς μας μὲ τὸν Θεὸν εἶναι τὸ πρῶτον μέρος τῆς σωτηρίας, ὄχι ὅμως καὶ τὸ σύνολον. Ὁ συμφιλιωθεὶς μὲ τὸν Θεὸν προχωρεῖ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς σωτηρίας καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ὁλοκλήρωσίν της. Ἐσώθη διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῆς ἐνοχῆς τῆς ἁμαρτίας, σώζεται δὲ τώρα διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ζῶντος Χριστοῦ ἀπὸ τῆς δυνάμεως τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐλπίζει τελικῶς νὰ σωθῇ ἀπὸ τῆς ἐπερχομένης ὀργῆς καὶ νὰ λάβῃ ἀπολύτρωσιν καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος διὰ τῆς ἀναστάσεως.

(ἀκολουθεῖ).

Μ. Κυριακάκης.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Τὸ παρὸν τεῦχος εἶχε στοιχειοθετηθῇ μὲ τὸν συνήθη ἀριθμὸν σελίδων καὶ ἦτο ἕτοιμον πρὸς ἐκτύπωσιν, ὅτε ἐκοινοποιήθη διὰ τῶν ἐφημερίδων ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ, καθ᾽ ἥν, διὰ λόγους οἰκονομίας χάρτου δημοσιογραφικοῦ, περιορίζονται εἰς τὸ ἥμισυ αἱ σελίδες τῶν τε ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν. Καὶ ἠναγκάσθημεν οὕτω τὴν τελευταίαν στιγμὴν πρὸς μεγάλην μας λύπην νὰ περικόψωμεν καὶ τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ τὰς σελίδας καὶ νὰ κρατήσωμεν διὰ τὸ ἑπόμενον τεῦχος διάφορα ἄρθρα. Ἂς ἐλπίσωμεν ὅμως ὅτι συντόμως θὰ καταφθάσουν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ φορτία δημοσιογραφικοῦ χάρτου, ὁπότε, καθ᾽ ἃ ὑπόσχεται ἡ εἰρημένη ὑπουργικὴ ἀπόφασις, θὰ ἐπιτραπῇ καὶ πάλιν ἡ εἰς ἀκέραιον ἔκδοσις τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ